

Lars Furborg

Jag,
Nils August

– en klassresenär i 1800-talets Sverige

Jag, Nils August

– en klassresenär i 1800-talets Sverige

www.axplock.se

Copyright © Lars Furborg 2018

Omslagsbild: Nils August Lundgren, teckning av J W Wallander, 1849, privat ägo

Layout och original: Majsan Wickert

Typsnitt: Berling Nova Text Pro och Gill Sans

ISBN 978-91-88523-19-8 E-bok

Jag, Nils August

– en klassresenär i 1800-talets Sverige

Innehåll

Förord	6
Del I – Hos excellensen Åren 1821–1854	8–54
Del II – Arbete och karriär Åren 1855–1883	55–159
Del III – Nya tider och flytt från Säfstaholm Åren 1884–1893	160–215
Del IV – Ensam Åren 1894–1901	216–261
Bildsidor	262–290
Personförteckning	291
Släkten Lundgren och Åkerstein	291–292
Nils August vänner och bekanta	293
Släkten Bonde	294
Kungahuset	295

Förord

Mellan åren 1982 och 2016 arbetade jag som kulturchef i Vingåkers kommun. Efter några år kom Säfstaholms slott att ligga inom mitt ansvarsområde. Kommunen förvärvade slottet 1968 och det var fram till 1987 uthyrt till Arbetsmarknadsverket. I samband med avflyttningen påbörjades en ambitiös restaurering av byggnaden som då var i dåligt skick. Jag hade förmånen att få delta i detta arbete och senare med att producera årliga konstutställningar. En annan uppgift var att försöka återfå delar av den på 1800-talet omtalade konstsamlingen. Genom kommunala medel och framför allt privata donationer köptes under åren flera verk tillbaka. I samband med forskning kring konstsamlingens historia insåg jag tidigt att Nils August Lundgrens *Hågkomster* var ett viktigt källmaterial. Lundgren sammanställde dessa 1898 och anteckningarna, som omfattar tiden 1838–1855, renskrevs av sonen Emil, präst i Västermo församling. Skriften blev även en viktig källa att ösa ur när det gällde slottet och den kulturella glansperiod som ägde rum under excellensen Gustaf Trolle Bondes tid. Själv har jag i mitt arbete på Säfstaholm ofta använt uppgifter från Lundgren i olika artiklar och uppsatser. Jag har känt en samhörighet med honom och ibland nästan tyckt mig ha hans hand på min axel.

Hågkomsterna som finns i ett par avskrifter har citerats i: F U Wrangel, *Herrgårdar och deras herrar*, 1927; *Vingåkersboken, del II*, 1955, utgiven av Vingåkers hembygdsförening och i Carl Bonde, *Farväl gamla tider*, 1945. Etnologen Sigurd Wallin har också i *Hovhållningen på Sävstaholm, Svenska kulturbilder*, 1936, samt i en artikel i *Byggnadsskick i herrgårdar boställen och städer*, 1947, använt *Hågkomster* som källmaterial. De dagböcker som finns utöver hågkomsterna har inte dokumenterats eller använts på annat håll såvitt mig känt. I

en kort artikel i tidskriften RIG skriver också nämnde Wallin så sent som 1961 att dagböckerna är ett outnyttjat material.

Den inledande delen av föreliggande bok bygger också på Lundgrens *Hågkomster*. Men från och med 1850 interfolieras material från Lundgrens dagböcker och från 1861 är det enbart dagböckerna som är underlag. Lundgren skrev dagböcker större delen av sitt liv. Dessa omfattar åren 1850 till dagen före hans bortgång 1901. Det finns dock en lucka för perioden 1855–1860. Det är ytterst osäkert huruvida dagböcker har funnits från dessa år eller om ett medvetet uppehåll gjorts. Bokhandlaren Hilmer Grönqvist kom i besittning av Lundgrens material efter det att vår skribent gått bort. Volymerna i samlingen är numrerade och inget nummer saknas, vilket pekar på att Lundgren inte efterlämnade några anteckningar för nämnda period. Men även utan dessa år är dagböckerna sammantaget mycket omfattande med sina omkring 4000 sidor. Materialet speglar en fantastisk tidsresa men samtidigt en tidlöshet då många frågeställningar Lundgren brottades med är lika aktuella idag.

Det är Lundgrens röst vi hör i denna bok. Jag betraktar mig som hans redaktör och som sådan står jag för urval och sammanfattningar. I förekommande fall har jag kompletterat med förklaringar om personer och händelser för att öka förståelsen av texten. Språket och stavningen är också moderniserade men det har varit min ambition att så långt som möjligt försöka behålla den historiska tidsatmosfären.

Jag vill tacka följande personer som på olika sätt varit mig behjälpliga i arbetet med denna bok: Sven-Olof Lundgren, Gustav Trolle Bonde, Isabella Lundgren, Inger Högberg och Karin Bonnevier. Sist men inte minst vill jag tacka min hustru Eva för stöd, uppmuntran och värdefulla synpunkter.

Uppsala i april 2018

Lars Furborg

Del I – Hos excellensen

om en slags inledning bör jag nämna några rader om mig själv. Jag är född den 7 oktober 1821 i Nyköping, där min far Johan Leonard Lundgren var logarvare* och rådman. Min mor, Anna Maria Petersson, var bördig från Norrköping. Jag var i ordningen mina föräldrars elfte barn och nionde son. Min far, född den 16 april 1768, var i sitt yrke skicklig och arbetsam, och som medborgare en hedersman i ordets strängaste mening. Då han 1830 fann att hans affärer var vacklande men att han, med de tillgångar han ägde, kunde göra var man rätt, försålde han all sin fasta och lösa egendom och betalade så alla sina fordringsägare. Därutöver fick han en något liten behållning. På senhösten 1831 ådrog han sig en förkylning, som lade honom på sotsängen och ändade hans liv den 9 december samma år. I tacksägelsen efter honom yttrade församlingens vördnadsvärde 86-årige kyrkoherde, teologie doktor Grandelius, bland annat att med honom bortgått *”en av vårt borgerliga, även som kristliga samfunds mest förtjänta medlemmar”*.

Min mor hade ett i allmänhet glatt och hurtigt lynne samt var, efter min faders död under bedrövelsen och fattigdomens dagar, en from korsdragarska. Som maka var hon ett trofast stöd för sin man, som moder öm om sina barn, dock

*Logarvare: Beredare av djurhudar.

utan klemighet, samt from husmoder, verksam och avhållen av sitt tjänstefolk, då ställningen i huset var sådan att hon hade dylika. Det var, även för oss barn, en stor glädje i huset när forna gamla trotjänarinnor gjorde sina påhälsningar. Min mor dog den 23 november 1850.

I början av år 1828 sattes jag i skola hos en fru Sandell, där jag lärde mig stava och läsa rent, 1829 hos en privatlärare Walker, där undervisning lämnades i kristendom, historia, geografi, skrivning och räkning. Vårterminen 1830 i Nyköpings, som den då kallades, högre lärdoms- och apologist-skola. Efter att jag gått där ett par månader i första klassen och utan någon förklaring fått plugga utanläxor i latinsk grammatik, överflyttades jag till apologistavdelningen där jag gick kvar till vårterminens slut 1836. Samma termin bereddes jag till min första nattvardsgång.

Sålunda förberedd gällde det att på något sätt förtjäna sitt eget bröd. Under sommaren och hösten samma år vistades jag först vid Lindö säteri i Runtuna socken och sedan vid Sjösa nära Nyköping, på vilka ställen jag, så gott jag förstod och kunde, undervisade ett par gossar i enklare ämnen. I början av december fick jag anbud att biträda en herr Hammarson i hans handelsbod i Nyköping i stället för hans medhjälpare som insjuknat. I denna befattning stannade jag ett halvt år till dess en annan äldre hunnit anskaffas. Här hade jag, jämte mina kamrater, ett styvt arbete, ty under tiden före jul måste vi vara uppe klockan fem på morgonen och hålla på till elva-tolv på natten. Sedan var arbetstiden från sju på morgonen till nio eller tio på kvällen. Trött var jag nog om aftonen men gott sov jag under de timmar som fick ägnas åt vila. Emellertid hade jag stor nytta av denna min sysselsättning, som gjorde mig bekant med flera förhållanden rörande handelsaffärer.

Då jag slutade hos herr Hammarson fick jag en tid efteråt anställning hos stadskassören Ågren i Nyköping. Då han innehade en mängd andra befattningar som stadsbokhållare

och uppbördsman, notarius publicus, stämpelmästare vid hall- och manufakturätten, lotterikollektör samt bokhållare i länets sparbank, i vilka jag mer eller mindre fick delta, så blev jag i tillfälle att inhämta kännedom i en del kamerala göromål med mera.

Sommaren 1838 blev jag erbjuden en befattning som bokhållare vid Säfstaholm. Att jag med största glädje mottog densamma var helt naturligt då jag på stadskassörskontoret inte hade den ringaste avlöning. Genom extra arbete på ett och annat håll, kunde jag då och då förtjäna en styver, men som ej på långt när förslog till mitt underhåll. Till ovan nämnda plats vid Säfstaholm blev jag rekommenderad av min forne lärare, rektor Bergholm som gav mig goda vitsord till baron Posse, som hade i uppdrag av Hans excellens greve Trolle Bonde att därtill anskaffa en tjänlig yngling. Rektor Bergholms rekommendation och händelsen att baron Posse hade känt min avlidne fader, avgjorde saken till min förmån. Lönen skulle bli 100 riksdaler (per år), en då i mina ögon mycket stor summa. Särskilt gjorde baron Posse mig uppmärksam på att jag skulle vara försedd med frack, då jag skulle komma att äta vid excellensens bord.

Under väntan på detta ombyte föreföll mig tiden lång. Äntligen inföll lördagen den 27 oktober, då bud från Säfstaholm infann sig för att skjutsa mig dit. Fram på eftermiddagen, och sedan jag tagit avsked av min gamla rara mor och mina i staden varande bröder, begav jag mig iväg. Fastän vägarna var bra, gick färden ej fort. Då mörkret föll togs nattkvarter hos en gammal smed, som bodde vid Yngarens södra strand, strax efter vi passerat det gamla färjestället vid Åkerö. Vid min ankomst till smeden och hans hustrus bostad, fann jag flera resande bönder där inkvarterade före mig. Utrymme beredd dock för mig och min skjutskarl. Husfolket tog nattläger i en sparlakanssäng, bönderna på golvet, och jag som kallades "herrn", fick plats på ett sofflock lagt över ett par stolar. Min ytterrock fick tjäna som huvudkudde. Så

särdeles bekvämt var det inte, luften i rummet sedan dörren blivit stängd ej den bästa, och tystnaden ej djup och oavbruten; men trots allt somnade jag ändå och sov till gryningen, då uppbrott skedde. För det sålunda åtnjutna natthärbärget lämnade jag 12 skilling, som visst ansågs mycket hederligt, eftersom jag blev betackad flera gånger av både gubben och gumman. På fastande mage skedde nu resan mot Stensjö gästgiveri. Där tog jag in och beställde frukost, som dukades upp med smörgås, varm oxstek med potatis, ägg, mjölk och kaffe; brännvin och öl kom ej i fråga. Hela kalaset, av vilket jag åt mig fullkomligt mätt, kostade endast 18 skilling. Under måltiden hade jag sällskap av gästgiverskan, den av så många resande kända och värderade, vänliga och trevliga fru Stenberg.

Efter en rast vid Åhlsäter kom jag till Säfstaholm klockan två på eftermiddagen. Folk kom just då från kyrkan, och de var för mig en ovanlig anblick att på de skilda vägarna se vingåkrarna, karlar, kvinnor och barn, i deras egendomliga helgdräkter. Då jag körde upp vid Säfstaholm utmed slottets södra flygel kom en några och 20 år gammal, kort och mörklagd herre, iklädd bland annat en livpäls (rysk modell), som räckte honom till fotknölarna, och en hög cylinderhatt med blott fingerbrett brätte, mig tillmötes. Genast gissade jag att det var excellensens handsekreterare Åkerlind, varför jag hoppade av vagnen för att hälsa på min blivande närmaste förman. Jag kallade honom naturligtvis för herre, då han åter, från första stunden, benämnde mig, 17-åriga pojken, rätt och slätt för Lundgren, och som jag själv tyckte var i sin ordning. Inkommen i slottets södra korridor mötte mig en stark så kallad rysslukt som dock ej kändes obehaglig. Orsaken härtill var att Hans excellens efter ett års vistande i St Petersburg, därifrån hösten 1836 medfört en mängd husgeråd och inbundna böcker med mera vilka ännu hade kvar denna odör.

Åkerlind och jag skulle bo tillsammans. Vårt rum låg utåt stora gården och var det tredje till höger från förstugan räk-

nat. Det var långt i proportion och därtill ej över sig brett, hade ett fönster som sträckte sig ända ned till golvet och i limfärg grönmålade väggar, samt en av de gamla hedervärda grönglaserade kakelugnarna, som ej kunde skryta med något prydligt yttre, men som uppeldad hyste en obegriplig fond av jämn och skön värme. Rummet var möblerat med en vitmålad säng och en brunbetsad soffa, som tjänade mig som nattläger, en dragkista, ett bord med spegel, en kommod samt några stolar, ej att förglömma en ljusstake med den då tillhörande ljussaxen. På ena långväggen var två ganska rymliga garderober. I den ena av dem stuvade jag in min koffert, som blott till hälften var fylld med mina få klädespersedlar och några böcker.

Sedan jag inkommit i denna min blivande bostad och Åkerlind hälsat mig välkommen, fick jag höra att många främmande skulle komma till middagen varför jag yttrade min önskan att slippa delta, vilket gillades av Åkerlind. Som det snart blivit bekant att den nye bokhållaren anlät kom före middagen flera av herrarna vid Säfstaholm och på det vänligaste hälsade mig välkommen. Först infann sig min gynnare och förespråkare baron Posse och sedan efter varandra kamrer Linaae, skogsförvaltaren och löjtnanten Strandberg, doktor Elisson och lektor Falkman. Som de med detsamma skulle gå upp till middagen var de klädda i blå frackar med förgyllda knappar som modet var då för tiden. Till sist gick även Åkerlind upp så jag blev ensam och hade då gott tillfälle att tänka över de nya förhållanden som jag befann mig i.

Klockan mot fem återkom Åkerlind och förde mig in i hushållerskans ena rum där middag för mig stod uppdukad med fem rätter samt även vin, vilket Hans excellens särskilt tillsagt. Jag vill lova att jag gjorde heder åt anrättningarna eftersom jag ej sedan klockan åtta på morgonen förtärt någonting. Då jag slutat min måltid gick Åkerlind upp i societeten och jag in i vårt rum där jag sedan talgljuset blivit tänt

fördjupade mig i läsningen av Franzéns skaldestycken, vilka händelsevis fanns att tillgå. Hänryckt som jag på den tiden var i poesi, förflöt för mig den första aftonen i det nya hemmet fort nog fast jag satt där alldeles ensam till klockan över tio.

Följande morgon blev jag föreställd för Hans excellens, som mottog mig med godhet och yttrade några vänliga ord om vad han hört om mig, samt uttalade sin önskan att jag skulle komma att trivas. Han gjorde på mig ett djupt intryck som förökade följt mig årtionden igenom. Min tjänstebefattning under första året omfattade dels skrivning uppe hos excellensen i hans förmak och dels arbete på gårdskontoret. Med detta följde även skötsel av magasin och andra göromål som logavmätningar vid Säfstaholm och utgårdarna med mera.

Min husbonde Hans excellens Gustaf Trolle Bonde var född 1773 på Vibyholm i mellersta Sörmland. Han hade ärvt ett mycket omfattande godscomplex och var en av landets största jordägare. Förutom Säfstaholm ärvde han efter sina föräldrar även Bondeska palatset i Stockholm, Björnö i Roslagen, Hesselby i Uppland, Bordsjö, Herrestad och Askeryd i Småland. Efter farmodern tillkom även det stora Trolleholm i Skåne 1806. 1826 utsågs han till En av rikets herrar, en värdighet som införts av Gustaf III. Med denna utnämning följde även titeln excellens. Han var en stor konstmecenas och innehade en i landet omtalad konstsamling. 1806 gifte han sig med den unga Charlotta Bonde från Ericberg. Äktenskapet blev olyckligt och redan efter ett par år skiljdes de. Hans excellens levde därefter ensam men med ett omfattande sällskapsliv.

Den 8 november avreste Hans excellens åtföljd av avgående lektören Hummel och handsekreterare Åkerlind till Stockholm. De hemmavarande var kamrer Linaae, doktor Elisson, baron Wachtmeister, löjtnant Strandberg och jag. Alla var mot mig, 17-åringen, mycket vänliga så att jag snart nog kände mig hemmastadd. Jag hade om dagarna full selsättning på gårdskontoret, i magasinerna och på lediga

stunder fri tillgång till biblioteket. Den 1 december återkom Hans excellens och då blev det så att säga liv och rörelse. En rad gäster anlände och bland dem excellensens bror Fredrik Ulf Bonde med grevinna från Vibyholm och Fredriks son greve Gustaf Bonde från Kjesäter. Julafton tillbringades med utdelande av julklappar, ej av något högre värde, utan mer för att höja feststämningen. Senare intogs den sedvanliga julkosten: lutfisk, sötgröt, stek och smörbakelser. Gammalt bruk skulle bibehållas. Strax efter supén åtskiljdes sällskapet för morgonen därpå skulle man vara tidigt uppe. Och tidigt blev det. Redan klockan fem började huset komma i rörelse och efter intaget kaffe skedde avfärden till kyrkan vid sextiden. Klockan tio var man hemma igen då frukost intogs och resten av dagen tillbringades i stillhet. Annandagen var det stor middagsbjudning och på eftermiddagen anlände ortens ungdomar, varefter dansen kom igång vid sjutiden och fortgick till rätt så länge på morgonen.

Året 1839

På tjugondagen hölls den så kallade orangeribalen. Den var egentligen en danstillställning för gårdsfolket, men även Hans excellens gäster och inbjudna sockenbor deltog och alla hade stort nöje därav. Trädgårdsmästaren, befallningsman, skaffaren, kusken och hantverkarna och även motsvarande personer från Kjesäter med hustrur och vuxna barn var inbjudna. Och ej att förglömma de främmandes kammarjungfrur. Dansen, sedan den väl kommit igång, tråddes med mycket lust, i stora salongen och i angränsande orange-rorum. Soffor var utplacerade och förfriskningar serverades. I övre våningen fanns spelbord för de äldre herrarna. För drängar och rättare med hustrur från utgårdarna, ladugårdspigor med andra var danslokal i så kallade långa rummet i inspektorsbyggnaden. Dessa tillställningar var med längtan emotsedda och efter åtnjutet nöje och god förplägning tack-samt ihågkomna.

Ett stycke in i februari tillsade Hans excellens mig att jag skulle följa med honom till Stockholm för att biträda vid författande av förekommande skrivelser. Vilka känslor detta väckte hos mig kan nutidens ungdom ej fatta, ty då var en färd dit en verklig långresa och huvudstaden i inbillningen storartad och underbar. Avresan skedde den 15:e först till Eskilstuna där det blev en dags uppehåll. På gatorna såg jag flera, som det tycktes, utsvultna men egentligen genom fylleri förstörda smidesarbetare driva omkring. Den 17:e kom vi till Stockholm. Hela vägen var som en isgata så det såg rätt så vådligt ut när det bar utför i backarna. I excellensens vagn åkte baron Posse, lektor Hummel och magister Bahr. Den sistnämnde hade under flera år arbetat på Säfstaholm med att uppordna och registrera det historiska arkivet. Åkerlind och jag med en god del packning färdades i en så kallad jaktvagn.

En sedermera märklig person såg och hörde jag för första gången den 22 februari, nämligen Jenny Lind. Hon uppträdde på Stora teatern som Agatha i "Friskyttan". Under vistelsen i Bondeska huset i Stockholm togs maten till middagar och aftnar från Rysswikska restaurangen. För middagarna som bestod av fem rätter, soppan inberäknad, betalades en riksdaler per kuvert men då Hans excellens, som ofta hände, hade större middagar betalades högre priser.

Kaffe om morgnar och eftermiddagar tillreddes av vaktmästaren Wahlströms hustru, vilken även hade hand om städningen. Åtföljande betjänter hade en riksdaler var om dagen i kostpenningar. Men eftersom den hämtade maten från värdshuset alltid var rikligt tilltagen hade de av överskottet sin tillräckliga föda, så att kostpenningen var för dem ren behållning.

Den 29 mars reste vi till excellensens egendom Hesselby som alltid besöktes några dagar under stockholmssejourerna. Åtterresan från Stockholm skedde den 17 april via Vibyholm och den 22:a var vi åter på Säfstaholm.

I slutet av maj intog konung Carl XIV Johan, på återresa från Norge, middag på Säfstaholm. Konungen hade nämligen tillbringat hela vintern i Kristiania, missnöjd som han var med stockholmarna till följd av de Chrusenstolpska gatukravallerna.

Den 10 juni fick jag följa med Hans excellens på besök vid de småländska egendomarna. Vägen togs över Mjölby där vi hade nattkvarter. Allt under denna färd var för mig idel nyheter. Komna från de sumpiga omgivningarna kring Säfstaholm till det högt och fritt belägna Herrestad vid sjön Ralången, omgavs vi av en helt annan luft som stärkte livskrafterna och ökade aptiten, vilken fick sin fulla tillfredsställelse av Ralångens finsmakande fisk och de feta småländska filbunkarna med deras tjocka gula grädde. Vid Herrestad möttes vi av förvaltaren Carl Gustaf Gottfrid. Hans farfar hade kommit från Böhmen till Sverige och blivit anställd som fåraherde. Under sina vistelser här brukade excellensen alltid, till fots och dels åkande, besöka de till egendomen hörande sätesgårdarna Hästaryd, Katrineholm, Askeryd, Bordsjö och Kumhult. Dessa färder var angenäma och ofta förtärdes med havd matsäcksmiddag i den gamla nära fallfärdiga huvudbyggnaden vid Bordsjö, varvid excellensen alltid var vid glatt lynne.

Den 20 juni var vi åter vid Säfstaholm där excellensen som vanligt mottog sina sommargäster och bland dessa räknades alltid professorerna Johan Gustaf Sandberg och Christian Forsell. Den förre med hela sin familj. Forsell kom till Säfstaholm med den framstående porträttritzerskan Maria Röhl, vilken under vistelsen avtecknade de flesta av dem som uppehöll sig på Säfstaholm.

Midsommarafton firades med uppresande av majstång och dans på en därför utlagd bana och stor middagsbjudning. En mängd resande från olika orter tillströmmade, dels för att övervara gudstjänsten i kyrkan och beskåda vingåkerskulorna som var klädda i "stass" som det hette, och dels för att

åse och även delta i dansen vid Säfstaholm. Ofta hände att många av dessa som blev presenterade för excellensen blev inbjudna till supén. Festen i parken var tillgänglig för alla och i för tillfället uppförda lövsalar trakterades allmänheten med smörgåsar jämte tilltugg och öl.

Efter att sommargästerna lämnat Säfstaholm reste vi därifrån den 22 juli till Skåne. Först till Herrestad där vi stannade i fem dagar och sedan till Trolleholm dit ankomst skedde den 30 juli. Hummel och två av betjänarna samt jag reste som förbud. Resan från Herrestad till Trolleholm tog tre dygn och var i mitt tycke angenäm. Det var årets härligaste tid och vi färdades i en stor så kallad holsteinervagn med djupa bekväma säten i vilka man tryggt och gott kunde ta sig en lur. Vi hade utmärkt vackert väder och var försedda med en väl utrustad matsäck som tillfredsställde våra lekamliga behov. Under väntan på hästar vid gästgivargårdarna hade man även tillfälle att vila. Skåne var för mig ett nytt land; natur och folk, dialekten, bostäderna, torvröken och klädedräkterna med mycket annat, skilde sig skarpt från mellersta Sverige.

Vid Trolleholm innehade Hans excellens våningarna en och två trappor upp, jämte norra flygeln, under det att gårdens arrendator begagnade nedre våningen och södra flygeln. I en del av norra ladugårdslängan hade egendomsförvaltaren sin bostad jämte två kontorsrum. Den 24 september skedde återresan till Säfstaholm där vi var framme den 30 september.

Mot slutet av november reste Hans excellens till den bekanta "Kisa mor", Maria Jansson, för att om möjligt söka någon bot för sin blindhet. Men sorgligt nog kunde hon i detta fall ingenting uträtta.

Året 1840

Om detsamma har jag helt ringa att anteckna. Sedan de under nyåret vanliga kalasen med mera var undanstökade

och julgästerna lämnat Säfstaholm, företogs uppresan till Stockholm den 23 mars och där stannade vi till den 8 maj. Under nedresan avlades ett besök på Nynäs hos den forne svärfadern, excellensen och baron Carl Göran Bonde. Denne gjorde ett återbesök på Säfstaholm under sommaren.

Även detta år gjorde Hans excellens ett ytterligare försök att återfå synen. "*Åtminstone så mycket att jag kunde vägleda mig själv*", sa han. Lapphustrun Stina Edlund i Härnösand skulle ha gjort lyckliga kurer. Hon var på Säfstaholm helt kort och fann genast att hon inte kunde uträtta någonting. Hennes ordination var åderlåtning, och varmt bad försett med några kryddor förknippade med hokus pokus. Hon och hennes ledsagare blev betalda och återvände till sitt land.

Under sommaren hade Hans excellens som vanligt många gäster och bland dem den skickliga tavelrestauratören mam-sell Lundmark som blivit anmodad att upphjälpa en del tavlor, vilket hon utförde på ett utmärkt sätt. Hon var omkring 20 år gammal, vacker, glad och livlig. Det sedvanliga besöket i Skåne, via Herrestad, ägde rum mellan 15 augusti och 21 oktober. Åkerlind och jag gjorde en dag en resa över till Köpenhamn men som tiden för utflykten var knapp hann vi blott vandra några gator från Toldbodent till Kongens Nytorv. Ångbåtsfärden kostade 8 riksdaler per person.

Året 1841

I mitten av januari blev jag helt överraskad av att Hans excellens berättade att Åkerlind skulle lämna sin befattning som handsekreterare för att genomgå en kurs vid Degebergs lantbruksinstitut. Hans excellens tänkte att jag skulle efterträda honom. Naturligtvis gladde detta oväntade erbjudande, men jag kunde ej återhålla tanken hur jag, blott 19 år gammal, skulle kunna uppfylla ett sådant åtagande. Denna min betänklighet hävde dock Hans excellens genom några vänliga ord avseende den tjänstetid jag redan varit hos honom. Dock tillade han: "*Att som jag har vidlyftiga affärer av*

vilka du får del, kommer jag att fordra att du avlägger en ed, att ej på något sätt yppa vad du i detta fall får kännedom om." Dessutom "Skall någon av mig utsedd person granska de av dig förda räkenskaperna." Jag svarade att jag kunde avlägga en ed men kunde försäkra att mitt löfte i detta fall var lika bindande som en ed. Däremot var räkenskapernas revidering helt i sin ordning. Detta samtal, här ordagrant återgivet, har aldrig gått ur mitt minne. Någon ed kom aldrig i fråga och ej heller skedde någon revidering. Excellensen tyckte när året gått, att det ej behövdes och jag kan med rent samvete betyga att jag aldrig svek hans förtroende i ena eller andra avseendet.

Den 5 februari började jag min nya tjänstgöring. En sak som inträffade två dagar därefter måste jag omtala. Den hade till följd att Hans excellens bemötte mig på ett helt annat sätt än min företrädare, som var ytterst undfallande. Det var söndag morgon den 7 februari, då Hans excellens, efter att jag uppläst med posten anlända brev sade: "Om du vill gå till kyrkan så är det ingenting som hindrar." Därpå svarade jag att jag i detta fall ville ej som Åkerlind be om lov, utan vara oförhindrad att bevista gudstjänsten när som helst.

Vid tillträdet av denna min befattning höjdes min lön från 150 riksdaler till 200 och ökade i efterhand under årens lopp till 650 riksdaler. Några stora löner gav Hans excellens således ej. Däremot överlämnade han då och då särskilda gåvor såsom till exempel att jag ett par gånger på hans bekostnad anskaffade mig pälsplagg. 1844 fick jag en särskild gåva av 200 riksdaler och samma år ett fickur. En gång 120 riksdaler utgörande 10 procent anmärkningsprovision för ett fel på 1200 riksdaler i Trolleholms räkenskaper. Dessutom erbjöd han mig när vi vistades i Stockholm att bevista spektakel och som han sade "Skriv upp vad det kostar, eller också på en gång avför 20 eller 30 riksdaler för dylikt ändamål."

De vanliga resorna till excellensens egendomar företogs: Stockholm i mars, Småland i juni och Trolleholm i slutet av juli. Den 24 april hade greve Gustaf Bonde, excellensens

brorson, firat sitt bröllop med fröken Julie Banér på hennes faders egendom Sjö i Uppland och omkring en månad därefter anlände de till Vingåker. För att välkomna dem hade Hans excellens den 24 maj inbjudit en del sockengrannar på middag och de var, liksom vi andra, i en viss stämning att få se den unga grevinnan. Hennes fina uppträdande och ungdomliga fägring fängslade alla. Från första stunden blev hon excellensens stora favorit.

Året 1842

Vintern och förvåren tillbringades på Säfstaholm med undantag för att vi i början av mars reste ned till Herrestad och dröjde där omkring en veckas tid. Dagen efter återkomsten, den 18 mars, kom greve Gustaf Bonde in i farbrodern Hans excellens skrivrum och berättade att grevinnan kort förut nedkommit med en son. I upprörd sinnesstämning slöt de båda grevarna varandra i famn. Den nyfödde blev i dopet kallad Gustaf Fredrik.

I Stockholm dit uppresan skedde den 4 maj vistades vi ej fullt en månad och den 13 juni företogs färden till Trolleholm, där högsommaren tillbringades. Först den 2 augusti var vi åter på Säfstaholm.

Efter genomgången kurs vid Degeberg återkom Åkerlind hösten 1842 till Säfstaholm och blev nu anställd som inspektör. Såsom bokhållare på Hans excellens enskilda kontor efterträddes jag av Fredrik Berglund som bara stannade ett år och sedan han varit extra landskanslist ett par år begav han sig till Amerika. I hans ställe antogs min bror Gustaf Emanuel Lundgren. Han kvarstannade i Hans excellens tjänst till våren 1845 då han beslutade sig för att studera till präst och flyttade till Linköping för att bedriva enskilda studier. Dessa måste dock avbrytas då hans besparingar tog slut. Han antog då under fyra år en beställning hos en lagman Holmertz såsom informator och renskrivare. Samtidigt när tiden så medgav fortsatte han att studera. För så ned till Lund

där han efter tio månader tog en vacker studentexamen och blev efter slutade studier prästvigd 1852.

Året 1843

Utom de vanliga jul- och nyårsnöjerna uppfördes i orangerisalongen ett sällskapsspektakel. Den 5 januari firades bröllop på Claestorp mellan fröken Ulla Lewenhaupt och livländaren, sedermera svenske kammarherren, Eckermann. Med anledning därav hade Hans excellens den 10:e samma månad på Säfstaholm en stor middag med bal. Middagen bevistades av 90 personer och på aftonen tillkom 35, så det var vad man kallar "fullt hus". Vi hemmavarande fick packa ihop oss så gott vi kunde eftersom våra rum var upplåtna till de gäster som stannade kvar över natten.

I februari kom brukspatron Zethelius till Säfstaholm och gjorde en framställning om Hans excellens skulle vara hågad att försälja Björnö egendom men detta avböjdes. Zethelius mening var att använda den därtill hörande skogen till kolning för hans bruk Nyby nära Torshälla.

Sedan ett par år tillbaka bodde vid Säfstaholm en av excellensens gamla vänner, överstelöjtnant Carl Gustaf Coijet. Fast han var skröplig i det avseendet att han hade svårt att gå utan hasade sig fram. Han var dock med uppe i stora våningen och till middagarna, men till slut höll han sig i sina rum. Hela tiden behövde han allt mer hjälp varför en särskild sköterska anställdes hos honom. Denne Coijet hade varit major vid Bohus läns gröna dragoner och kommandant i Anklam då staden intogs av fransmännen. Han ägde en tid egendomen Brunnsnäs i Västergötland men som hans affärer kom på obestånd inköpte hans excellens på 1820-talet detsamma så att uppgörelse kunde göras med fordringsägarna. Coijet insjuknade och dog den 30 mars och begravdes på Vingåkers kyrkogård den 7 april.

Friherre Wilhelm Wachtmeister var en annan långvarig gäst. Denne var en välbeställd löjtnant tills hans far gjorde

en uppseendeväckande konkurs varvid sonen i princip blev utfattig. Excellensen bjöd honom då till Säfstaholm dit han även fick ta med sina hästar och betjänt, allt på värdens bekostnad. Han blev kvar på Säfstaholm några år tills han emigrerade till Tyskland för att söka lyckan.

Hela vintern och förvåren tillbringade Hans excellens på Säfstaholm och först den 3 maj skedde uppresan till Stockholm. Efter en kort vistelse där och sedan han uppehållit sig ovanligt länge på Hesselby, ställdes kosan den 23 maj till Björnö. Underhandlingar med en ny arrendator och andra bestyr upptog hela åtta dagar. Under denna tid hade jag tillfälle att bese och ta kännedom om detta Bondefamiljens stamgods. En av gårdens förnämsta inkomster var försäljningen av hö från de vidsträckta bördiga saltsjöängarna till huvudstaden. Till transport därav användes en galeas som tillhörde gården. Samtliga bondgårdar och en del lägenheter hade arbetsskyldigheter och torparna dagsverken. Återkomsten till Säfstaholm skedde den 14 juni och två dagar senare föddes på Kjesäter greve Bondes andra son, som kristnades den 2 juli och blev kallad Carl Johan.

Året 1844

Som jag fått för mig den tokiga idén att ägna mig åt sjölivet, sa jag upp min befattning hos Hans excellens, för att frampå sommaren ge mig av. En sak var att få en efterträdare. För den skull tog jag under återresan från Stockholm den 1 maj vägen till Nyköping, där jag fick anvisning på en nittonårig vid Landskansliet anställd skrivare, Wilhelm Wallin, vilken antogs. Han kom till Säfstaholm längre fram i månaden, då han instruerades något och tillträdde sin befattning. Sedan gick jag och drev och gjorde ingenting tills i början av juli, då jag reste till Stockholm för att börja min nya bana. Till min utrustning erhöll jag av Hans excellens 200 riksdaler. Meningen var att jag först skulle gå till Hull med barkskeppet Carl Johan och kapten Gulkau, och sedan på hösten

med kapten Molin och fregatten Prins Carl till Ostindien och Kina. Då jag inställde mig hos kapten Gulkau hade han vänligheten att avråda mig. Han sa bland annat: *"Jag vet hur lockande sjölivet är för ungdomen innan de fått pröva på vad det gäller. Utsikterna för framtida bärgning i den vägen är ej så goda som förr och svårt nog skall det kanske bli för er, som är van vid ett helt annat levnadssätt, att finna er i en sjömans liv. I morgon klockan åtta sker mönstringen då ni bör infinna er."* Jag infann mig, men för att tillkännagiva att jag uppgivit all tanke på sjömanslivet. Härtill lyckönskade han mig. Kanske såg han att jag ej var tjänlig till sjöman. Gott och väl, menade han och gott och väl var det nog, att jag övergav all tanke därpå.

Som jag redan före Hans excellens avresa till Skåne den 9 juli fann att Wallin som oerfaren, något mjåkig och ej noggrann, ej kunde vara fullt ut passande för sin befattning, skrev jag till Hans excellens med förfrågan om han skulle vilja återta mig i sin tjänst. Jag skrev också att jag inte ville undantränga Wallin om han var till excellensens belåtenhet. I sådant fall fick jag söka mig om på annat håll. Emellertid återvände jag till Säfstaholm för att där invänta svar. Detta kom, och i detsamma förklarade Hans excellens sin belåtenhet att se mig inträda i min förra befattning hos honom. Dock kunde jag ej börja förrän fram i oktober, efter det att Hans excellens den 6 september återkommit från Skåne. Således gick jag under denna så bedrövligt regniga sommar utan sysselsättning. Wallin stannade sedan kvar något över två år såsom bokhållare. Härmed rättar jag uppgifterna i Ny Illustrerad Tidning för 1891 att han varit Hans excellens handsekreterare under 2 ½ års tid som egentligen inskränkte sig till inte fullt ½ år. Wallin förklarade sedan att han kände sig ytterst glad då han läste upp mitt brev och därigenom hade utsikt att få frånträda sin befattning, som han kände tung, genom Hans excellens mot honom ofta yttrade missnöje.

Då en människa kommer på sin rätta plats här i världen,

så visar det sig vad hon duger till. Så var det också och blev med Wallin. Från Säfstaholm kom han som bokhållare till Ökna egendom och sedan som inspektor till Fogelsta. Utan teoretisk underbyggnad blev han dock med tiden en utmärkt jordbrukare, skicklig byggnadskonstruktör, byggmästare och mekaniker. Fick efter sin senaste principal, greve Düben, i testamente 20000 kr, med vilka han köpte till sig en del i bruksegendomen Sätra i Västergötland. Där blev han senare under årens lopp ensam ägare. Efter att ha nedlagt jordbruksrörelsen uppförde han två stora fabriker för tillverkning av pappersträm massa och dessutom flera vattenverk. Han är nu väldig patron och ledamot av riksdagens första kammare.

Julen 1844 tillbringade Hans excellens, lektor Falkman och jag på Vibyholm hos greven och grevinnan Fredrik Ulf Bonde. Det var en fridfull helg vi framlevde i detta gammaldags hem. Aldrig förglömmar jag den stora vänlighet som kom oss till del från detta vördnadsvärda och älskliga herrskaps sida.

Året 1845

Den 9 februari återvände vi till Säfstaholm dit efterhand som vanligt främmande kom och avreste. I mitten av mars flyttade vi upp till Stockholm där vi stannade till slutet av maj och den 1 juni reste vi ned till Herrestad på några dagar. Något besök i Skåne gjordes ej detta år.

Söndagseftermiddagen den 4 augusti anlände konung Oscar I och prins Gustaf till Säfstaholm då middag intogs. De dröjde kvar till klockan elva dagen därpå då de fortsatte till Bysta. Vid denna ankomst till Säfstaholm var några präktiga vingåkersgubbar samlade i nedre förstugan, då konungen samtalade med några av dem. Han vände sig till den gamle nämndemannen Per Larsson i Säfstaby (vanligen kallad "Pappa i Säfstaby") och frågade honom vad hans hemman hette. Larsson svarade "*Jag får inte sträcka fötterna längre än*

fällen räcker. Jag är bonde under excellensen." Varpå konungen inföll: "Ja, då har ni nog det bra under en sådan husbonde."

Den 14 augusti firade kapten Fredrik Sterky på Forsby sitt bröllop med kusinen Carin Sterky. Han hade förut varit gift med hennes syster. Med anledning härav gav Hans excellens den 17:e en större middag för bröllopskaran och andra inbjudna. Som vinlistan för den dagen finns i behåll må antecknas att vid densamma serverades: 1. Portvin och sherry, 2. St Julien, 3. Port- och Bajerskt öl (nyhet på den tiden), 4. Chateau Rauzan, 5. Liebfraumlilch, 6. Bourgogne Nuits, 7. Haut Sauterne Ygvem, 8. Chateau Lafitte, 9. Champagne 10. Malvisi Madeira.

Under aftonen bal som räckte till klockan tre följande morgon och för att densamma skulle få ostört pågå dukades supén i biblioteket, lektyrrummet och i Hans excellens förmak.

Under september reste vi ned till Herrestad åtföljda av baron Stephan Creutz och i mitten av november till Stockholm med återkomst till Säfstaholm den 9 december. Hemresan togs då över Norrköping sjöledes med ångbåten Cometen som i skärgården bottenskrapade på en undervattensklippa, så att båten lade sig på sidan ett par gånger åt olika håll, men utan att bli särdeles skadad. Då detta hände satt Hans excellens på en soffa på akterdäcket och rökte. Jag stod framför honom och samtalade när överhalningen skedde och han kastades framåt men jag kunde ta emot då farten inte var så stark. Dagen därpå var Hans excellens, Falkman och jag, bjudna till brukspatron Norstedt, som var bosatt i Norrköping, på en musikalisk soaré. Jag måste dock stanna hemma i vårt logi eftersom kammartjänare Peterson häftigt insjuknat under natten till följd av förkylning, men illamåendet hävdes lyckligtvis under dagen och kvällens lopp.

Från detta år vill jag också nämna som ett kvarstående minne att Hans excellens från Skottland beställde åtta tusen lärkträdsplantor. Dessa utsattes först i planteringssängar,

både vid Säfstaholm och de andra egendomarna. När de där vuxit till sig blev de utplanterade på tjänliga ställen och är nu höga, vackra och till en del gamla grova träd.

Året 1846

Under detsamma gick allt sin vanliga gilla gång. Resorna till Stockholm och egendomarna i norra Småland som föregående åren men nu även till Trolleholm. I augusti hade drottning Josefina låtit tillkännage att på sin återresa från södra landskapen, jämte prinsessan Eugenia, göra en påhälsning hos Hans excellens på Säfstaholm. Men denna måste inställas till följd av att prinsessan råkat i sjukdom. Emellertid var allt iordningställt till deras mottagande. Under sommaren gjorde förre kamrern Linaae från Norge en påhälsning och mottogs med mycket fögnad av Hans excellens.

Den 23 oktober inträffade en olycka vid Trolleholm. De sammanbyggda ladugårds-, stall och loglängorna brann ned och all inbärgad gröda och foder gick förlorad. Med anledning av detta hade Hans excellens en ytterst vidlyftig brevväxling med förvaltaren och gårdens arrendator. Dessutom med professor C G Brunius som fick i uppgift att upprätta ritningar till de nya husen.

Året 1847

Som Hans excellens beslutat att lägga den i närheten av Säfstaholm belägna byn Säfsta, som innehades av åtta bönder, under eget bruk, hade han anmodat den bekanta byggmästaren, direktör Nyström, att komma till Säfstaholm. Med honom skulle han rådgöra om byggnader som förden-skull måste uppföras.

Den 10 mars avreste vi under 20° köld på väg till Herrestad, nattkvarter togs i Mjölby och då vi morgonen därpå begav oss iväg visade termometern 22°. Nedresan skedde i en kälkrack med gott före. Orsaken till detta besök var att arrendet skulle övertas av en ung herr Forshall. Han kom att

inneha arrendet i omkring tio år men genom fåfänga och oförståndig hushållning, och oaktat han i sitt gifte erhållit 30 000 riksdaler, kom hans affärer på obestånd och han måste göra konkurs. Han begav sig sedan till Amerika där han som förut blev en goddagspilt. Till slut måste han för sitt uppehälle gripa sig an med kroppsarbete.

Då återresan den 21:a företogs var allt före borta så vi måste färdas i en öppen så kallad landdroska vilket var rätt ruskigt i den kyliga vårbåsten. Vanliga besöket i Stockholm ägde rum mellan den 16 april och 27 maj. Några dagar därefter firades inspektör Åkerlinds bröllop med komminister Åkersteins äldsta dotter Albertina.

Med anledning av den ödeläggelse som skett vid Trolleholm och för att ordna en mängd därmed sammanhängande frågor, avreste vi den 15:e och anlände den 20 juni till Trolleholm. Under vistelsen där infann sig professor Brunius åtskilliga gånger för att leda de då med all fart pågående byggnadsarbetena. Dessa hus som uppfördes och blev färdiga året därpå blev bastanta och prydliga men ej fullt ändamålsenliga.

Några timmar efter att förbudet den 22 juli avrest anlände med posten brev med underrättelse att de kungliga, under pågående resa, ämnade komma till Säfstaholm över en natt. Greve Bonde var övertygad om att Hans excellens ville att de kungliga skulle bli hans gäster även om han ej var hemma och hade ombesörjt anskaffning av allt som behövdes till de kungligas mottagande. Dessutom hade han genast anmodat hovintendenten von Röök att komma ned till Kjesäter för att biträda vid arrangemangen. Avresa från Trolleholm företogs den 23:e med ankomst dagen därpå om aftonen till Jönköping. Excellensen hade planerat att stanna en hel dag hos landshövdingen Bergensråhle men resan fortsatte genast efter middagen till Skänninge där nattkvarter togs. Dagen därpå, den 26:e, anlände vi till Säfstaholm nära ett dygn före de kungligas ankomst. Dessa, vilka var konung-

en, drottningen, prinsessan och alla fyra prinsarna kom till Säfstaholm klockan sju på eftermiddagen. Då det kungliga ekipaget stannade vid trappan, där Hans excellens stod färdig att ta emot dem, utropade drottningen med glad röst: *"Nej, men se excellensen är hemma!"* De kungliga var nu på återresa från Norge. Sviter och betjäningen utgjordes av hovfröknarna Anker och Sköldebrand, förste hovmarskalcken Braunerhjelm, kabinettskammarherren baron Sparre, överste Lovén, kammarherren greve Hamilton, prins Gustafs kavaljer löjtnanten Wirsén, prins Oscars dito kapten Haeffner, medicinalrådet Thelning, doktor Liljevalk, drottningens och prinsessans kammarfruar, drottningens garderobsmamsell, hovfröknarnas två kammarjungfrur, konungens och prinsarnas fyra kammartjänare, hovmästare, källarmästaren, konditorn, fyra kockar, två kökslärlingar, två taffeltäckare, konditorijungfrun, fyra ekonomibetjäning, två konungens livjägare, drottningens löpare, kronprinsessans jägare, konungens garderoblakej, elva hovlakejer, sju liv- och kavaljerskuskar samt hingstridare, två annan stallbetjäning, tillsammans femtionio personer.

Efter att de kungliga anlönt serverades lemonad och glace, ananas, aprikoser, apelsiner, bigarråer, druvor och melon. Vid supén sex maträtter med tillhörande viner. Dagen därpå gavs frukostmiddag.

Kort därpå, då vi en morgon satt vid kaffebordet, anmäldes det att några resande begärde om tillstånd att få bese tavelmålningen, vilket som vanligt oftast beviljades. Hovintendent von Röök nämnde då att i sällskapet var en ung artist, Wallander, som åt honom avritat skulpturer på Kungliga slottet och att dessa utförts mycket skickligt. Detta gav Hans excellens anledning att några dagar därefter anmoda von Röök att tillskriva Wallander om han ville åtaga sig att i pennritningar kopiera på Säfstaholm befintliga tavlor.

Svaret utföll jakande och den 23 augusti hade vi Joseph Wilhelm Wallander på Säfstaholm, där han efterhand blev

helt hemmastadd. Hans arbete upptog en stor del av hans tid under åren 1847–1852. Såsom flyttfåglarna kom han om våren och begav sig bort om hösten. Likväl stannade han även kvar över vintern 1851–1852. Wallander besatt, utom den konst han studerade och utövade, flera andra små talanger. Han sjöng, spelade piano, skrev vers, arrangerade tablåer, uppträdde som skådespelare, dansade oförtrutet med mera. Då han ibland rörde ihop för mycket på en gång blev han av sina bekanta kallad "Willervallan".

Utom den penningförtjänst han kunde få genom detta sitt arbete åt Hans excellens, hade han stor nytta av sin vistelse i Vingåker genom sina studier av folk- och allmogelivet som tjänade till stoff för flera av hans sedermera utförda tavlor och teckningar. Tack vare sin gynnare, excellensen, kunde han senare studera i Düsseldorf och där dessutom skaffa en egen ateljé. Han var, vad man kan kallar, en äkta artistsjäl, glad, obekymrad, begiven på nöjen, både för egen del och andra.

Lätt förälskad, fladdrade han i sina tycken från den ena till den andra och av de många i Vingåker som var föremål för hans ömma låga, vet jag med bestämdhet att han friade till åtminstone tre. Han hade tur att få avslag, för jag tror att ett äktenskapligt hem blivit honom i längden för enformigt. Det var inte utan att han i ett visst fall försökte undantränga mig, vilket jag naturligtvis ej tyckte om, men detta förgick snart nog och vi var efter detta, liksom förut mycket goda vänner.

Som ett av årets minnen antecknas att Hennes majestät änkedrottningen Desideria besökte Säfstaholm den 13 september men avreste samma dag.

Julaftonen avreste Hans excellens, åtföljd av Falkman och mig, till Vibyholm, där helgen tillbringades i samma angenäma lugn som då vi var där 1844.

Under mellandagarna kom även inspektör Åkerlind med sin hustru, vilken som flicka vistades hos greve Fredrik Ulf Bonde ett eller annat år.

Året 1848

Den 16 februari arrangerade ortens ungdomar, bland dem jag, ett slädparti och bal på Skenäs. Egendomen innehades då av herr Grubb som upplät den, av greve Oxenstierna, förr bebodda flygel. Där var gott om utrymme för hela sällskapet. Men som rummen stod alldeles tomma måste vi upplåna och ditföra de möbler som nödvändigtvis behövdes, ombestyras eldning och städning samt sända bud till Örebro efter nödiga mat- och dryckesvaror. Vidare till Nyköping för att hämta sex medlemmar av Södermanlands regementes musikkår. Kokerska och uppasserskor måste också anskaffas, så också glas och porslin med mera för serveringen, ej att förglömma fullständig köksattiralj. Med ett ord, ett fullt hus måste utrustas. Samlingen skedde vid fyratiden på eftermiddagen vid kyrkbacken, var ungherre med sin dam. Jag, naturligtvis med den jag älskade, min sedermera blivande hustru. Partiet utgjordes av tjugoåtta slädar, förutom några slädrackar, vari äldre personer färdades. Även husfäder och mödrar var inbjudna, tillika med några av excellensens gäster. Själva han dock inte med. Slädföret var gott och färden angenäm. Sedan de resande framkommit och rustat sig i ordning samt intagit te, öppnades balen. Den pågick hela natten endast avbruten för supén. Mellan danserna serverades punsch, bischoff, lemonad och mandelmjolk. Först klockan fem på morgonen skedde hemfärden efter det att alla "*haft mycket roligt*". Allt gick därvid splendit tillväga och ändå blev kostnaden ej mer än något över sju riksdaler för varje ungherre.

Efter det att Februarirevolutionen utbrutit i Paris var tidningarna uppfyllda av underrättelser om den jäsning och oro som rådde i nästan hela Europa. Även i Stockholm skulle efterrapning ske genom onödiga upplopp som kostade flera människor livet. Att något var i görningen kunde man ana av upphetsningen i de så kallade liberala tidningarna. Måndagsmorgonen den 20 mars blev vi överraskade av underrättelser om att hela Södermanlands regemente fått marsch-